

ceret Oplysning om, hvor mange af de egentlige Plantere der var Danskere, og hvorledes Forholdet udviklede sig mellem de forskellige Nationaliteter paa Øerne. Men ogsaa for hvad der er ydet, er der Grund til at være taknemlig. *K. F.*

Foruden sine Meddelelser, de „Vejledende Registraturer“ og Embedslisterne har Rigsarkivet som bekendt i Aarenes Løb udgivet en Række vigtige Aktstykker, Publikationer og Diplomatarier, af hvilke „Kancelliets Brevbøger“ og „Kronens Skøder“ er de vigtigste. Kun et Par af disse Arbejder har meddelt Stof fra Tiden efter 1660. Bortset fra „Fonden ad usus publicos“ indeholder intet af dem Arkivalier fra 19. Aarh. og kun et eneste, „Regerings-skiftet 1784“, Aktstykker og Breve fra 18. Aarh.; dette sidste er endda vel Rigsarkivets mindst tilfredsstillende Publikation, idet A. D. Jørgensen, der personlig besørgede Udgivelsen i Anledning af Festen for Stavnbaandets Løsning i 1888, ikke just havde sin Styrke i Udgiverarbejde.

Det maa hilses med Tilfredshed, at Rigsarkivet i den sidste Publikation paany har valgt Aktstykker fra 18. Aarh. til Udgivelse, især da det er en Samling af stor og almindelig historisk Interesse. Værket er oprindelig planlagt af A. D. Jørgensen, der havde et udmærket Initiativ, og der har med Afbrydelser i snart 30 Aar været arbejdet derpaa. Rigsarkivar V. A. Secher var meget interesseret for Arbejdet og bidrog væsentlig til Udformningen af den endelige Plan. „Struensees Kabinetsordrer“ vilde man fra først af udgive, men meget fornuftigt er Planen blevet udvidet til at omfatte **Kabinetsstyrelsen i Danmark 1768—1772**. Begyndelsesaaret er særdeles heldigt valgt, maaske rigtigere end det har været Udgiverne bevidst. Det er nemlig neppe alene et Tilfælde, at der just fra Aaret 1768 efter Andreas Schumachers Tiltrædelse som Kabinetssekretær foreligger samlede bevarede Koncepter til Kabinetsordrer; 1768 er, som det neppe tidligere er paapeget, i mange Henseender et vigtigt Aar i den hele Administrations Udvikling. Af forskellige Grunde, som ikke her skal udredes, kom der en hidtil ukendt Fart i Regeringskredsens Arbejde i vigtige Grene af Administrationen; Kabinetsordrerne faar fra nu af en større Betydning end nogensinde. Denne Udvikling kulminerer i Struensee Perioden, men holder sig helt op til 1784, for derefter først omkring Aarhundredskiftet, efter A. P. Bernstorffs Død, under noget andre Former, paany at tage Fart.

Det Værk, hvis første Bind foreligger, og som behandler den Side af Kabinetsstyrelsen, der berører Geheimekonseilet og Kancellierne indtil 1772, bør ikke blot fortsættes i et Par Bind om de øvrige Regeringskontorer i denne Periode, men ogsaa i et tilsvarende Værk om Kabinetsstyrelsen i den saakaldte „Guldbergske

Periode". Forhaabentlig lader de næste Bind ikke vente for længe paa sig. Grunden til, at A. D. Jørgensens Plan om Udgivelsen af Kabinettsordrerne først saa langsomt er blevet udført, har vist for en Del været Vanskelighed ved at fastslaa Værkets Plan; den, der nu er valgt, synes saa god og praktisk, at den kan følges videre. Ved Værkets Slutning saavel som senere ved en Fortsættelse op til 1784 bør der gives en kronologisk Fortegnelse over alle Kabinettsordrerne og en statistisk Opgørelse af deres Fordeling paa de enkelte Aar og Maaneder.

Udgivelsen er, saa vidt jeg har kunnet kontrollere, særdeles omhyggelig, og Indledningen giver en hidtil savnet, meget lærerig Redegørelse for Kabinetts Virksomhed og for dets Personale. De Oplysninger, der ledsager de enkelte Aktstykker, er velvalgte og udførlige, men de kan naturligvis ikke være udtømmende, og der vil altid kunne paavises et eller andet, der er undgaaet Opmærksomheden. Dette gælder saaledes den aftrykte Promemoria til Konseilet af 1. Febr. 1768. I Oplysningerne dertil burde der være nævnt J. H. E. Bernstorffs meget interessante Betænkning af 25. Febr. 1768 med Konseilsministerens Paaskrift om den kongelige Resolution i Sagen af samme Dato, et Aktstykke der findes i Rigsarkivets Beretning til Kongen fra Konseilet.

Det er faldet i Arkivsekretær Holger Hansen's Lod at afslutte det foreliggende Bind og udgive det i en Form, der fortjener al Anerkendelse. Det er Hr. Hansens første større Udgiverarbejde, men det er efter det foreliggende heldigt, at han vil fortsætte med et andet, ikke mindre betydningsfuldt Værk, der naturligt knytter sig til her omtalte. Det drejer sig om Udgivelsen af de store Brevsamlinger og andre Papirer, der er efterladt af „Inkvisitionskommissionen af 1772“. Alle nyere Forskere, der har beskæftiget sig med hin Tids Historie, saaledes L. Koch og E. Holm, har atter og atter hentet Stof fra denne Samling, enkelte Breve er trykt, men en planmæssig Gennemarbejdelse og Udgivelse bør afslutte den tidsspildende Gennemgang af dette fra mange Synspunkter værdifulde Stof. Arkivsekretær Hansen har ved Arbejdet med Kabinettsordrerne fra denne Tid erhvervet en omfattende Viden om de samme Forhold, der behandles i Brevene, og det er meget heldigt, at denne kommer til Nytte ved Udgivelsen af Inkvisitionskommissionens vigtige Papirer.

A. Frs.

23. apr. 1917 var det hundrede aar siden udstedelsen af den kgl. anordning, hvorved Grosserersocietetets komité oprettedes; det var da naturligt, at komitéen kunde ønske at fejre denne dag ved udgivelsen af et skrift, der skildrede dens virksomhed og